

■ MESLEKİ ETİK KURAL VE İLKELER ■ TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI

12.04.2014 tarihinde yapılan Odamız 28. Olağan Genel Kurulu'nda; Mesleki Etik Kural ve İlkeler'in içeriği aynen kalmak koşuluyla, "Ana Metin" olarak kabul edilmesine, bu amaçla dönem içerisinde sürekli görev yapacak olan, yeni bir komisyon oluşturulması için Yönetim Kuruluna yetki ve görev verilmesine ve komisyonun dönem içerisinde bu metni geliştirmek ve tartıştırmak üzere çalışma yapmasına, dönem sonunda oluşturulacak yeni metnin, genel kurulun onayına sunulmasına, bu doğrultuda çalışma yapmak üzere Yönetim Kurulunun görevlendirilmesine karar verilmiştir.

MESLEKİ ETİK KURAL ve İLKELER

Etik Kural ve İlkeler Kılavuzu ile, kamusal yararların ve kamusalılıkların üretilmesine yönelik planlama mesleğinin, tarihsel ve bilimsel olarak oluşmuş kültür ve değerlerinin ve ahlaki ilkelerinin biraraya getirilmesi ve meslek üyeleri arasında bağlayıcı bir metne dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.

Bu metin, kent ve bölge planlama mesleğini yürütenlerin, mesleki bilgi ve deneyimlerinin ilgili karar çevresine taşınması sürecinde üstlenecekleri sorumluluklara ilişkin etik kural ve yönlendirici ilkeler yanı sıra, belediyeler, il özel idareleri, bakanlıklar ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları, kooperatifler, özel sektör ve siyasal çevreye karşı *bağımsız konumlarını* koruyabilmelerine katkıda bulunmak amacıyla geliştirilmektedir.

Halka Hizmet; Toplumun Esenliği ve Kuşaklar Ötesi Yararların Gözetilmesi

1. Kent ve bölge planlama, yerleşme sistemleri ve yerleşmelerin bütününe

ilişkin, tutarlı ve akılcı, bilimsel ve sanatsal temellere dayanan, estetik ve kamusal yararları sağlayan, toplumsal, ekonomik ve mekansal yapı, korunması gerekli doğal varlıklar ve kültürel miras, altyapı, kullanım, ulaşım, ekolojik denge, yapılaşma, açık alanlar, sosyal ve teknik donatı alanlarına ilişkin düzenlerin kurulmasıdır.

Kent ve bölge planlama, temel olarak mekansal boyutlu, uzun erimli, toplumsal yararlaraya yönelik düzenlemelerden oluşan stratejik bir kamu hizmetidir. Kent plancıları mesleklerini yürütürken, *kamu hizmeti ve yararı, topluma ve halka hizmet bilinci* ile hareket ederler. Plancılar, tüm mesleki etkinliklerini bu temel kavramlarla gerekçelendirmek zorundadırlar.

2. Kent ve bölge plancıları sağlıklı, risklerden arındırılmış güvenli toplumsal ve fiziksel çevreler yaratmak, bunu yaparken doğal ve tarihsel çevreyi korumak, toplumun doğal çevre ile sağlıklı ilişkisini sürdürülebilir kılmak, belirli bir kesiminin değil tüm *toplumun esenliğini* ve *uzun erimli ve kuşaklar ötesi yararları* gözetmek, *toplumsal gereksinimleri* doğru ve gerçekçi bir biçimde saptamak zorundadırlar.

-

Planlama sürecinin doğru yönlendirilmesi, kamusal yararlaraya bağlılık, karar çevresi karşısında mesleki bağımsızlığın korunması

3. Kent ve bölge planlama süreci, plancının teknik bilgi ve birikimi ile katıldığı, katılımcı ve kolektif/anonim bir süreç olsa da, plancıların bu süreci doğru *yönlendirmek* sorumluluğu bulunmaktadır. Bu yönlendirme, mesleki doğruların ve ilkelerinin karar çevresine karşı savunulması ve tutum alınması anlamına gelir.

4. Kent ve bölge plancıları ister kamu ister özel kesiminde çalışıyor olsunlar isterse kamu adına planlama işlerini üstleniyor olsunlar, karar çevresine karşı mesleki *bağımsızlıklarını* sürdürmelidirler.

5. Plancılar, yürüttükleri planlama işlerinde işveren ve karar çevresinin

eğilim ve isteklerine, işi veren idarenin yetki ve sorumluluğuna sığınamaz. Plancılar, planlamalarını bilimsel yöntemlerle kamusal yararlar, planlama esasları ve şehircilik ilkeleri açısından gerekçelendirmek yükümlülükleri bulunmaktadır. Planlama ile ilgili konularda, siyasi karar çevresi seçmenlerine ne kadar sorumlu ise plancılar da meslek topluluğuna, mesleğin tarihsel birikim ve deneyimine, kamusal ortama ve hepsinden de önemlisi gelecek kuşaklara karşı sorumlulukları bulunmaktadır.

6. Karar çevresinin istek ve eğilimleri, plancılara, kent planlamanın tarihsel olarak ürettiği ve yasal çerçevede de yerini bulmuş ilke ve kuralları istediği gibi yorumlama hakkını vermez; planlanacak bölge ve yerleşmelerin geçmiş planlama deneyimlerinin irdelenmesi, katılımcı yöntemlerle elde edilecek bilgi ve sonuçların değerlendirilerek karar çevresinin önüne koyulması zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.

Topluma ve mesleğe saygı

7. Kent ve bölge plancıları, ister doğrudan mesleki uygulamanın içinde olsunlar isterse kent planlama mesleğinin öğretiminde görev alıyor olsunlar, *planlama düşüncesinin ve mesleğinin toplumun gözündeki yerini, saygınlığını* zedelemeye yönelik etkinlik ve davranış içinde olamazlar.

8. Kent ve bölge plancıları, toplumun gerçek ve nesnel gereksinmelerinden hareket etmek zorundadırlar. Plancılar, toplumsal gereksinmelerin ötesinde, gereğinden fazla alanın gelişmeye açılmasına, bu nedenle de, kamu kaynaklarının israfı, yanlış yönlendirilmesine ve verimsiz kaynak tahsislerine yol açan, yerleşmelerin ana planlama düzenlerini bozucu planlama etkinliğinde bulunmaktan kaçınmalı; görevli oldukları durumlarda, işveren konumundaki kuruluşları ve yönetimleri, bu yönde kararlara yönlendirmemeli, tersi yönde eğilim gösteren yönetim organlarını uyarmalı ve Oda`ya bilgi vermelidir.

9. Şehircilik ilkelerine ve planlama esaslarına aykırı biçimde, yerleşmelerin yapılaşmış alanlar ve sosyal donatı alanları düzenini bozucu değişikliklerin

ilgili organlarca onaylanmış olması, teknik bilgi ve birikimin mesleki ahlak ve değerlere aykırı biçimde kullanılmaması kuralını ortadan kaldırmaz.

10. Plancılar, kentlerin bölünmesine ve toplumsal eşitsizliklerin derinleşmesine, toplumlumsal-mekansal ayrımcılığa, kentsel merkezlerin niteliksizleşmesine ve kamusal mekanın çöküşüne yol açan, kentsel mekanların *tarihselliğini*, *kamusallığını* ve *yaşanabilirliğini* yok eden uygulamalara katkıda bulunmamalıdır.

11. Plancılar kentlerin parçalarını bütünleştirmeye, hem toplumsal hem de mekansal anlamda bütünleştirici kentsel omurgalar oluşturmaya, ortak bağlamlar yaratmaya, ortak mekanları güçlendirmeye yönelmelidir.

12. Kent ve bölge plancıları, Şehir Plancıları Odası'nın ve TMMOB`ye bağlı diğer meslek odalarının kamusal hizmet ve yarar üretilmesine, adil ve dürüst bir mesleki ortamın oluşturulmasına yönelik etkinliklerini sekteye uğratacak ve zayıflatacak, meslektaşlarının veya diğer meslek üyelerinin mesleki onur ve şerefine zedeleyecek faaliyetler içinde olamazlar.

13. Plancıların, doğrudan yer almadıkları bir planlama sürecinin sonunda elde edilen plan ya da projeye, -maddi çıkar sağlansın ya da sağlanmasın- mesleki yetkinlik belgelerini/diplomalarını kullanarak imza koymaları meslek etiği ile bağdaşmaz.

Kamu yararı - özel mülkiyet ilişkisinde sorumluluklar; özel mülkiyet hakları karşısında tarafsızlık

14. İster kamu idareleri tarafından isterse kamu adına özel kesimce yürütülsün planlama kamu adına yapılan bir etkinlik olup tek tek bireylerin yararlarının üstünde bir yarar kavramına dayanır. Özel mülkiyetin kamusal yarar amacıyla sınırlanabileceği ilkesi, bireysel özel mülkiyet haklarına göre kamusal yarar kavramını öne çıkarır. Bu genel ilke planlamanın sınırlarını ve olanaklarını belirlemektedir.

Bu nedenle, planlama işini üstlenen meslektaşların kamu adına bu görevi yürütürken bireysel yarar/özel mülk yararlarını öne çıkaran ilişkilere girmeleri meslek ahlakına aykırıdır.

15. Teknik bilgiyi elinde bulunduran plancılar, üstlendikleri planlama işleri devam ederken, hakkında planlama, gelişme ve imar kararları verecekleri planlama bölgesi içinde bu bilgileri kullanarak kendilerine, yakınlarına ya da akrabalarına gayrimenkul edinmeleri meslek ahlakı ile bağdaşmaz. Plancılar, kamusal yararların bireysel yararlar üstünlüğüne dayanan düzenleme görevini kamu adına üstleniyor olmaları nedeniyle mülk sahiplerine göre üstün konumdadırlar. Plancıların, bu görece üstün konumlarından yararlanarak planlama alanında planlama süreci devam ederken mülk edinme yoluna gitmeleri, mülk sahipleri arasında haksız ve adil olmayan koşullara yol açacaktır.

16. Meslek üyeleri, yürüttükleri planlama hizmetinin karşılığı olarak, meslek örgütünün tabi olduğu yasa ve yönetmelikler ve Oda Tüzüğü`nde tanımlananların dışında bir karşılık (örneğin hizmet karşılığı olarak taşınmaz) kabul edemezler. Bu durum, nesnel olarak kamuyu temsil eden plancıların tarafsız konumlarını ortadan kaldıracak, planlanan bölge içinde bireysel çıkarlarını kamusal yarar ve kamu hizmeti görevlerinin önüne geçirecektir.

-

Bilimsel temele dayanma, diğer disiplinlerin bilgisinden yararlanma, kapsamlı ve bütüncül yaklaşma sorumluluğu

17. Kent ve bölge planlama mesleğini yürütenler, planlama ile ilişkili bilimsel verilerden yararlanmak ve gelişmeleri dikkatle izlemek ve planlama çalışmaları sırasında bilimsel ve teknik gelişme ve birikimlere dayanmak zorundadırlar.

18. Kent ve bölge plancıları, farklı uzmanlık alanlarında üretilen bilgi ve kararları (toprak, su, orman, jeolojik yapı verileri, iklim, koruma kararları vb) planladıkları yerleşmenin sorunları çerçevesinde irdelemelidirler. Bu temel girdileri dikkate almaksızın plan kararı üretilmesi planlama mesleğinin etik ve yasal kurallarına uymayacaktır.

19. Plancıların, planlama alanını besleyen diğer alanların bilgisinden

yararlanma zorunlulukları vardır. Ancak bu zorunluluk, plancının kendi uzmanlık ve yetki alanlarının ötesinde sorumluluk üstlenmeye girişmelerine izin vermez.

20. Kent ve bölge plancıları, planlama işlerini yürütürken bilgiyi gizleyerek görmezden gelemeler, bilgiyi tahrif edemezler ve ilişkili tüm bilimsel bilgiyi planlama sürecine girdi oluşturacak şekilde yansıtmak yükümlülüğündedirler.

21. Planlar ve planlama raporları ayrılmaz bir bütün olup, plancılar planlama raporlarında, geçmiş planlama deneyim ve bilgilerine ve farklı uzman kurum ve kuruluş görüşlerine kaynak göstererek başvurmak durumundadırlar. Geçmiş planlama deneyiminde bulunan meslektaşlarının görüşlerini almak zorundadırlar. Planlama raporlarında kaynak gösterilmeksizin bilgi aktarmacılığı ya da intihal yapılması kabul edilemez. Söz konusu raporun planlama raporu olması ahlaki sorunu hafifletmez. Planlama raporlarında, planlamaya temel olan diğer uzmanlık görüşlerinin ve planlama deneyim ve bilgisinin kaynağının gösterilmesi, ilgili uzmanlıkların, kurum ve kuruluşların görüş ve bilgisinin kayıt altına alınması açısından zorunludur.

22. Kentlerin parçalarına, korunacak alanlarına, merkezlerine ve alt merkezlerine vb ilişkin mevzi planlama çalışmalarında, kentin bütünü ve bölgesel bağlam ile ilişki kurulmaksızın ve irdelemeler yapılmaksızın planlama kararları üretilmesi meslek etiği ile uyumsuzdur.

Risklerin ve belirsizliklerin giderilmesi sorumluluğu

23. Plancılar, planlanacak alanları ilgilendiren doğal ve tarihi çevreye ilişkin koruma kararlarını ve potansiyellerini, yerleşilebilirlik olanaklarını ve sınırlamalarını, riskli alanları gerçekçi bir biçimde belirlemelidir. Plancılar bütün bu alanlara ilişkin farklı uzmanlık alanlarının ürettiği bilgileri planlama çerçevesine katmak zorundadırlar. Bu verilerin dikkate alınmaması, önemsizleştirilmesi veya diğer veriler ile karşılıklı

ilişkilendirilmesi yapılmaksızın planlama kararları üretilmesi meslek etiğine ve yasal kurallara aykırıdır.

Plancılar riskler ve belirsizlikler yaratmamalıdır; tersine her türlü yerleşme riskleri ve belirsizlikleri gideren çözümleri, risklerden sakınım olanaklarını sistematik bir eylem planı haline getirerek toplumun ve karar çevresinin önüne koymak ve tüm toplumun güvenli yaşayabileceği risksiz bölgeler, çevreler, kırsal ve kentsel yerleşmeler planlamakla yükümlüdürler.

-

Planlama sürecinde halkın katılımının sağlanması sorumluluğu

24. Plancılar yasal çerçevenin olanaklarına dayanarak mümkün olan her durumda ve ölçekte halkın (planlama alanında yaşayan, çalışan ve iş yapanların) gereksinimleri, beklentileri ve düşüncelerini özgürce aktarabilecek katılım ve yerel sahiplilik modelleri kurgulamak ve bunu planlama hizmetini talep eden kuruluşlara sunmak durumundadır. Halk katılımı yöntemlerini çeşitlendirerek zenginleştirmek yoluyla halkın temsilcilerinin hazırlık, planlama, uygulama ve denetim süreçlerine katılımı konusunda çaba göstermesi beklenmektedir.

-

Kamusal kaynakların korunması ve geliştirilmesi sorumluluğu

25. Plancılar, kamu malları ve kaynaklarının kullanımında, koruma ilkesinden taviz veremezler, kamusal kaynakların geliştirilmesine katkıda bulunmalıdırlar.

26. Kent ve bölge plancılarının, tarihsel ve doğal varlıkların ve çevrenin korunması gereklerinden ve hedeflerinden vazgeçmeksizin, halkın ve toplumun refahını artırmak ve kamusal ortak kullanım ve mekanları geliştirmek yükümlülükleri bulunmaktadır. Kent plancıları, kentsel gelişmenin planlanmasında, tarihsel birikim ve değerlerin korunmasından vazgeçmeksizin gelişme olanaklarını araştırmak ve karar çevresinin ve

toplumun önüne koymakla yükümlüdürler.

27. Plancılar, planlama alanındaki korunmaya değer yapılar, mekanlar, kültürel varlıklar gibi somut ve somut olmayan kültürel mirası ortaya çıkarmak ve gelecek kuşaklara taşımak sorumluluğu ile hareket ederler. Bu değerlerin henüz tescil edilmemiş olması plancıların bu sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

28. Plancılar kamu yararı amaçlı planlama hizmetini yürütürken yasal sistemin kuralları ve koşulları içinde hareket etmek zorundadırlar. Plancı üstlendiği işi yaparken, ya da bu işi alırken, işin yasal kurallara uygunluğunu araştırmak, uygunsuzluk durumunda işvereni uyarmak ve Oda`ya haber vermek zorundadır. Kent ve bölge plancılarının kendi alanlarıyla ilgili yasal çerçeveyi doğru değerlendirme ve meslek etkinliğini bu çerçeve içinde geliştirme sorumlulukları bulunmaktadır.

Meslek Odası`nı üstlenilen planlama hizmeti hakkında doğru bilgilendirme sorumluluğu

29. Kent ve bölge plancıları üstlendikleri planlama işlerine ilişkin bilgiyi (örnek olarak planlama işinin niteliği ve kapsamı, planlanacak alanın büyüklüğü vb) Mesleki Denetim Uygulamasını yürüten organ olarak Meslek Odasından gizleyemezler.